

İlim, tecdid, müceddid ve Bediüzzaman

1878’de dünyaya gelen ve 23 Mart 1960 yılında vefat eden Bediüzzaman’ın ilmî ve manevî şahsiyetini ve tecdid ve müceddilik meselelerini kısaca ele almak istiyoruz...

İnsan aklı/dimağı/beyninin ilim denizinden aldığı bilgi iki türlü: Birisi, çalışma ve gayretle elde edilen kesbi; ötekisi, hibe edilen vehbî. Vehbi, yâni, hibe edilecek ilme liyakat kazanabilmek için de kesbî ilimlerde mesafe kat’etmek gerekir.

İnsan aklı/dimağı/beyninin ilim denizinden aldığı bilgi iki türlü: Birisi, çalışma ve gayretle elde edilen kesbi; ötekisi, hibe edilen vehbî. Vehbi, yâni, hibe edilecek ilme liyakat kazanabilmek için de kesbî ilimlerde mesafe kat’etmek gerekir.

Allah’ın tabiata koyduğu “kevnî/yaratılmış/var edilmiş kanunlar” çerçevesinde çalışarak elde edilebilecek “ilmel-yakîn” (ilim seviyesinde kesin bilgi), “aynel-yakîn” (müşahade-gözlem seviyesinde kesin bilgi), hakkal-yakîn” (tecrübe, kalb-sezgi ve vicdan seviyesinde kesin bilgi) dışında; bâzı mânevî özelliklere haiz özel kişilere, özel olarak hibe edilen ve “ilm-i ledün” denen gizli, hâfî, bâtın, gaybî/metafizik bir bilgi çeşididir bu. Ledün ilminin hakikati, Kehf Sûresinin 60-82. âyetlerinde, Hz. Mûsâ ve Hz. Hızır’ın (as) mâceraları nakledilirken dikkate sunulur. İsmi de 65. âyetinde geçen “ledün” kelimesinden alır.

1895’te, Van’da, kitap dolu konaklarda kaldığı sıralarda; bu asırda yalnız eski tarzdaki kelâm ilminin (İslâm felsefesinin) İslâm dîni hakkındaki şek ve şüphelerin reddine kâfi olmadığına kanaat hasıl etmiş ve fûnûnun (pozitif, fen ilimlerinin) tahsiline lüzûm görmüştür.

Bütün fenleri tetebbua/araştırmaya başlayarak, pek kısa bir zamanda tarih, coğrafya, riyaziyat (mate-matik), jeoloji, fizik, kimya, astronomi, felsefe-gibi ilimlerin esaslarını;1 fen ve felsefeden İslâm’a gelen hüçûmlar, def edecek ve modern ilimlerde kendisini kitap yazabilecek ve uzmanlarıyla münâzarâyâ girebilecek derecede öğrenmeye sevk etti. Okyanuslar gibi fen, sosyal ve mânevî ilmini kendi kendisini araştırarak ve kitapları mütalâa ederek elde eder.

İslâm ilimlerindeki vukufiyeti (derinliği) ise tartışmasızdı. Onun, Osmanlı devleti Şeyhu’l-İslâmlığına bağlı ilmi bir heyet olan Daru’l-Hikmeti’l-İslâmiyye azalığına seçilmesinin sebebini tarihçi İsmail Hakkı; hocası Şeyhü’l-İslâm Sabri Efendi’den, “Hadîs ilminde mahir olduğu için”2 şeklinde nakleder.

Bediüzzaman’ın ilmi hem kesbi, hem de vehbidir. Henüz bülûğ çağına ermeden İslâmî ilimlerde icazet almış; ders ve fetva verecek çapta bütün manevî ilimleri öğrenmişti. Ki, bu hal ona, “zamanın güzeli, çağın eşsizi” anlamına gelen “Bediüzzaman” unvanını verdirdi. 1889’da Siirt, 1894-95’de Mardin ve civarı âlimleriyle münâzarâyâ tutuşur ve onları mağlûp eder.3

80-90 sene önce haber verilen yüzlerce ilmi, manevî, sosyal, teknik ve teknolojik keşifleri; bir tanesi bile bugünkü keşiflere ters düşmemesi ve Risâle-i Nur'un yazılış tarzı onun ilminin aynı zamanda Vehbi de olduğunu gösterir.

Gerek Osmanlı, gerekse günümüz ilim adamı ve İlahiyatçılardan birkaç kışkancı müstesna onun Kur'ân ilimlerindeki vukufiyetini/derin bilgisini büyük bir hayranlık ve hürmetle te'yid ve tasdik etmişlerdir.

Tecdid, müceddid meselelerinin Kur'ân ve Sünnet'teki dayanaklarına gelince:

Tecdid; ilmî ve manevî yenileme, restorasyon, imar, demektir...

Müceddid, dinî hakikatlerin orijinalliklerini muhafaza ederek çağın şartlarına göre yenileyen, ihya ve tamir eden... Kur'ân ve hadisteki dayanakları ise;

Allah'a itaat edin, Resûle ve sizden olan emir sahibine de itaat edin...4

"Emir"i, sultan, halife diye anlamak mümkün olduğu gibi, "imam, müceddid, müçtehid" şeklinde de anlamak mümkün.

"Tam bir teslimiyetle Allah'a yönelen, ihlâsla ibâdet ederek bâtil dinleri bırakıp İbrahim'in dini olan İslâma uyan kimseden din yönüyle daha güzel kim vardır?"5 âyetleri de müceddid ve müçtehidlere de işâret ettiği belirtilir.

Muhakkak ki Allah, bu ümmete her yüz sene başında dinini yenileyen bir müceddid gönderir.6

Bediüzzaman, her asırda dine ve imana tam hizmet eden müceddidler geldikleri gibi, bu acip ve komitecilik ve şahs-ı mânevî-i dalâletin tecavüzü zamanında bir şahs-ı mânevî müceddid olmak lâzım gelir.7

"Bu zaman hem imân ve din için, hem hayat-ı ictimâî/sosyal hayat ve şeriat için, hem hukuk-u amme/genel hukuk ve İslâm siyaseti için gayet ehemmiyetli birer müceddid ister.8

İşte, Bediüzzaman Risâle-i Nur ile, iman, ibadet, ahlâk, ictimâiyat ve Kur'ânî, siyasî prensipleri, manevî, fen ve sosyal ilimler dahil tecdid etmiş.

Ancak, tecdid, müceddidlik ve sair manevî özellikleri kendine almaz, kendisini aradan çıkarır: Bütün kıymet Kur'ân-ı Hakîmin mânâsı ve hakikatli tefsiri olan Risâle-i Nur'a aittir.9 Çünkü Risâle-i Nur'un kaynağı doğrudan doğruya Kur'ândır ve Kur'ân'ın malıdır.10 Risâle-i Nur, Kur'ân'ın manevî bir mû'cizesidir.11

"Bediüzzaman Hicri 14. asrın müceddididir, şimdi ne yapacağız?" diyenlere verilecek cevaplardan birisi şudur: Risâle-i Nur, mutaassıbane, yani körü körüne bağlanmayı istemez, kendisinin dahi mihenge (ölçüye), yani Kur'ân ve Sünnet'e vurulmasını ister.

Şimdi Risâle-i Nur'u okuma, anlama, benimseme, özümseme, anlatma, yayma zamanı. Ne vakit;

-Hastalıklarımızın teşhis ve tedavisini;

-Problemlerimizin çözümünü;

-Zamanın şartlarına uygun Kur'ân ve Sünnet anlayışını;

- İman ve İslâm esaslarını ispat ve izahını;

- Şüphe ve vesveselerimizin yok edilmesini;

-Muğlak (kapalı, zor) meselelerin açıklamasını.12 Risâle-i Nur'da bulamazsak; hemen arayışa başlayacağız. Ve Risâle-i Nur'dan daha üstün, daha doyurucu, daha mukni bir tefsir, bir hizmet metodu geliştiren daha mükemmel bir eser bulursak ona sınırsız sarılırız, sarılmalıyız...

Dipnotlar:

1- İhsan Kasım Salihî, İslâm Önderlerinden Bediüzzaman Said Nursî ve Eseri, s. 11-12.

2- Şahiner, Aydınlar Konuşuyor, s. 303.

3- Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî, s. 52-72.

4- Kur'ân, Nisâ, 59.

5- A.g.e., Nisâ, 83, 125.

6- Ebû Dâvûd, Melâhim, 1.

7- Emirdağ Lâhikası, s. 377.

8- Kastamonu Lâhikası, s. 145.

9- Emirdağ Lâhikası, s. 376-377.

10- Mektubat, s. 357.

11- Kastamonu Lâhikası, 117.

12- Sikke-i Tasdik-i Gaybi, s. 205.